

**La capella de Sant Antoni de Pàdua
i Sant Magí del mas del Cogul
(segles XVIII-XIX)**

Joan Maria Quijada Bosch

La capella de Sant Antoni de Pàdua i Sant Magí del mas del Cogul (segles XVIII-XIX)

Joan Maria **Quijada Bosch**

*jmquijada@arquebisbattarragona.cat

Resum: Aportació als orígens de la capella del mas del Cogul, que fou bastida gràcies al patronatge de la família Matheu, habitant a l'esmentat mas. Dins de la capella hi havia un vas on van ésser inhumats alguns dels seus membres.

Paraules clau: Vallverd de Queralt, barroc, nissaga Matheu

El mas del Cogul és un petit nucli de població de l'antic terme de Vallverd, situat sota el Coll de Deogràcies, a la vora de la carretera que duu a Vallverd, actualment forma part del municipi de Sarraí.

La primera referència que trobem del Cogul és de 1172, en l'acta de donació que feren Massalt, vídua de Guillem d'Aguiló i els seus fills, a l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem. En aquest document s'esmenta que els hi cedí, entre d'altres possessions, el mas del Cogul. Posteriorment, el 1190 el seu fill Guillem d'Aguiló donà als hospitalers els delmes de les terres del Cogul i Vallverd que conreava l'orde. El 1306 els marmessors de Guerau Alemany van vendre el drets que aquest tenia al terme del Cogul a l'orde per 22 mil sous. Anys més tard la filla de Guerau reclamà l'anul·lació de la venda del referit terme, després d'un llarg plet, el 1338, es condemnà a l'orde a pagar 11.500 sous als demandants i aquest a reconèixer els de l'orde sobre el Cogul. Finalment, el gran prior de l'Hospital de Sant Joan, el 1380 comprà a l'infant primogènit Joan, tota la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal del Cogul¹.

A principi del segle XVIII el terme del Cogul afrontava a migdia amb Vallverd, a ponent amb Rocafort de Queralt i a llevant amb Turlanda i Biure de Gaià i formava part de la comanda de Barberà.² La *Descripción y planta del Principado de Cataluña* de 1708 deia que el Cogul «Té de llargaria un quart, de ampla mitg y de rodaria 2 horas... té 1 casa y 12 personas»³.

Els Matheu del Cogul al segle XVIII

Des de feia temps la família Matheu eren els únics habitants, juntament amb els seus servents, del mas del Cogul. En el capbreu de les terres del Cogul de 1701, que féu fer el gran prior dels hospitalers, apareix sols el nom d'un veí, Joan Matheu. Segons les confessions, aquest posseïa una

«cassa, corrals, orats, bassa y aigua, juntament ab una gran gleva de terra a dita casa contigua, de tinguda de dos cents jornals de terra», que eren el nucli principal de l'explotació. A banda d'aquesta gran propietat també en tenia d'altres de menor extensió en diferents partides del terme del Cogul. A la partida de lo Fitor hi tenia una «pessa de terra, part camp y part vinya plantada, y part garriga de tinguda de deu jornals» igualment a la partida d'en mas del Ferrer, una «pessa de terra part camp y part erma ab un corral derruït, de tinguda de quatre jornals» i a la partida d'en Jover, «una pessa de terra part camp y part de vinya plantada de tinguda de vint jornals». Completaven les seves propietats una era i una pallissa, juntament amb una altra era i un trosset de terra que antigament havia estat una era⁴. En total Joan Matheu era propietari de 234 jornals dels 297 que, segons les confessions del capbreu, tenia el terme del Cogul⁵.

A banda de ser un gran hisendat, en Joan Matheu també era el batlle del Cogul i s'encarregava d'administrar justícia en nom del gran prior de l'orde de l'Hospital de Sant Joan, que tenia «tota la jurisdicció civil y criminal, alta y baixa, mer y mitx impiri»⁶ del terme. Com a mostra de la prosperitat i de l'ascens social de la família Matheu, el 1717 en Joan va comprar per 430 lliures la castlania del Cogul a Ignasi de Pontarró i Castellví, aleshores veguer de Montblanc, esdevenint també carlà del Cogul, títol que heretarien els seus successors⁷.

Vista del mas del Cogul.

En Joan Matheu finà el 23 de febrer de 1738 i el seu cos fou «enterrat dins la iglésia de Vallvert, en la tomba de dita casa o mas del Cogul»⁸. La família Matheu disposava del privilegi d'enterrar-se en un vas propi dins de l'església de Sant Joan Baptista de Sant Salvador. Una mostra més de pagès benestant. Al capdavant de la masia el succeí el seu fill gran Josep Matheu Carol, que s'havia casat amb Magina Puigdenegoles de la Llacuna, ampliant així el patrimoni familiar amb noves terres.

La capella de Sant Antoni de Pàdua i Sant Magí del mas del Cogul

Una mostra de la capacitat econòmica que havia anat adquirint progressivament la família Matheu fou la construcció d'una capella a la pròpia masia. El 1757 Josep Matheu Carol sol·licità al vicari general de la diòcesi, permís per construir, a expenses seves, una capella en «son propi terreno, e immediat a la dita masia», sota l'advocació de Sant Antoni de Pàdua i Sant Magí, als quals els hi tenia una gran devoció. El motiu que al·legà per tal de portar a terme dita obra era que «trobant-se dita masia distant cerca de una hora de la sobre dita parroquial iglésia de Rocafort de Queralt y de la sufragànea de Vallvert, qual distància en temps de tempestats impossibilita al suplicant y a sa família en diferents dies festius lo poder complir al precepte de ohir lo sant sacrifici de la missa, conforme mana Nostra Santa Mare la Iglésia». La capella tindria una espadanya amb una campana, perquè «públicament toquia per convocar als fahels christians a las missas y demés pias funcions que en aquella se celebren, a fi de que tenint la conveniència de poder-se ohir missa en dita capella, no estaran exposats lo suplicant y sa família y altres del mateix terme a faltar a tant gravíssima obligació». Josep Matheu s'obligava a ell i als seus successors a «fer tots los hornaments necessaris per adorno de dita capella y per a poder-se celebrar en aquella lo sant sacrifici de la missa». Per contra, l'únic que demanava com a patró de la capella era poder tenir «la facultat de regir, governar y administrar dita capella (...), tenir las claus y custòdia de ella».

Tot i tenir el privilegi d'enterrar-se en el seu vas propi dins de l'església de Sant Joan Baptista de Vallverd, Josep Matheu també sol·licità permís «per a poder construir dins dita iglésia o capella una sepultura per a enterrar los ossos de dit suplicant y de sos descendents, habitants en dita masia» amb el mateix argument de la gran distància que separava el mas de les esglésies de Rocafort de Queralt i de Vallverd.

El 4 de maig de 1757, després de fer les consultes pertinents, el vicari general concedia a Josep Matheu poder construir a expenses seves: «una capella baix lo títol dels gloriosos Sant Antoni de Pàdua y Sant Magí, en lo paratge immediat a dita masia de la amplària y llargària que assenyalarà lo reverent rector de la expressada parrochial iglésia y ab las circumstàncias y facultats, modo y forma que en dita suplica se refereixen (...) y a fer tots

los hornaments necessaris per la celebració del sant sacrifici de la missa». Igualment, també se li concedí el permís «per a construir a vostres gastos una sepultura dins dita iglésia o capella a efecte de enterrar en aquella los ossos de vos dit suplicant y de vostres descendents habitants en dita masia, pagant emperò primerament al expressat rector la caritat de vint y sinch lliuras per hornaments y obres de la predita parroquial iglésia de Rocafort de Queralt o sufragànea de Vallvert, a disposició del predit rector».

L'acceptació de l'obra incloïa una sèrie de clàusules que havien de complir, tant Josep Matheu com els seus successors. En primer lloc que la «capella estiga subordinada a dit reverent rector, de tal manera que puga lo predit rector (...) anar en dita iglésia o capella a celebrar lo sant sacrifici y ha fer així en aquell las funcions li apareixeran, sens demanar permís, ni llicència a vós dit Matheu, ni a vostres hereus successors que administraran dita capella». Segon, la capella serà visitada durant la visita pastoral i s'anotaria en el llibre de visites de Rocafort de Queralt. En tercer lloc l'obligació d'«anar a complir lo precepte anual en dita parrochial iglésia de Rocafort de Queralt o a la sufragànea de Vallvert, del modo haver acostumat complir-lo fins lo dia present, tant vós com vostres antecessors habitants en dita masia». I finalment, el deure que «vós dit Matheu y los successors vostres que habitaran en la predita masia, de anar a ohir missa en la mateixa parrochial iglésia de Rocafort de Queralt o a la sufragànea de Vallvert, en los dies de Corpus, Tots Sants, y totes las festivitats anuals».

Per tal de començar l'obra el vicari general concedia la llicència al rector de Rocafort de Queralt, el Dr. Miquel Capdevila, per «a posar la dita primera pedra en dita iglésia o capella, y aquella benehir-la en la forma acostumada de la Iglésia, y segons lo tenor del ordinari ecclesiàstich tarraconense».

A banda del document on s'atorga la llicència per construir la capella al mas del Cogul i que presentem en aquest article, no hem tingut la sort de localitzar altra documentació més directa sobre el procés constructiu de la capella.

La capella resultant fou un edifici de planta rectangular amb una coberta de volta de canó amb llunetes. A la porta d'accés, davant de la façana principal del mas, hi ha un llindar amb la data de 1760. Suposem que la capella s'hauria acabat de construir llavors, es traca doncs d'una obra del barroc tardà.

Coneixem alguns detalls de la capella gràcies als manaments que trobem en els llibres de visites pastorals. Els habitants del mas del Cogul anaven a oir missa i a rebre els sagraments a l'església de Sant Joan Baptista de Vallverd, la qual a la vegada era sufragània de la parròquia de Sant Salvador de Rocafort de Queralt fins l'arranjament parroquial de 1867. En aquest any l'església de Vallverd fou erigida en parròquia. Així quan el prelat de Tarragona realitzava la visita pastoral de la parròquia de Rocafort de Queralt, també visitava l'església de Vallverd i a partir de 1760 la capella del mas del Cogul. Malauradament no s'ha conservat el llibre de visites pastorals propi de la

parròquia de Rocafort de Queralt anterior al segle XX. La informació que presentem està extreta dels llibres que es conservaven a l'arxiu arquebisbal i que a la dècada de 1920 foren dipositats a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT) procedents de l'Arxiu del Palau Arquebisbal.

La primera notícia que trobem sobre la capella del Cogul és d'un manament de visita del 30 de juny de 1776 on s'ordenava al «*reverendo rector que haga fixar las ares de esta yglesia, las de la sufragánea de Vallvert y de la capilla del Cogul mediante un encaje en la tabla o messa altar de modo que solo se levanten como un dedo sobre el plano de cada una de ellas. Y respecto de havernos constado que las ares del Cogul son consagradas por el abad de Santas Cruces, ordenamos al reverendo rector que no haviéndole constar dicho abad de las facultades que tenga para consagrar aras de haian de servir fuera de las yglesias de sus monasterios las retire y substituía otras de las consagradas por nos o por otro qualquiera obispo, asegurándose también de que tengan reliquias (...)*». En la mateixa visita s'enumeren els altars que hi havia en aquell moment a la capella: un altar dedicat a Sant Magí, un altre a la Mare de Déu del Roser i un darrer al Santíssim Crist i a les ànimes⁹.

Dissortadament la Guerra del Francès afectà greument l'arxiu episcopal i una gran quantitat de documentació es va perdre la nit del dinou d'agost de 1813 quan els francesos, retirant-se de la ciutat de Tarragona, volaren el palau de l'arquebisbe i el castell del Patriarca. Per aquest motiu no hi ha cap altre llibre de visites pastorals fins 1827. En la visita d'aquest any s'esmenta que a l'arxiu parroquial de Rocafort hi havia un llibre relatiu a la capella del Cogul, segurament es tractava d'un llibre de comptes o de celebracions¹⁰. Durant aquesta mateixa visita es va reduir el nombre d'aniversaris que es celebraven a la capella del Cogul, passant de setze a dotze¹¹. En relació als objectes de culte es va manar al rector «*que en la capilla pública de Cugul haga se pogan ornamentos de todos colores*»¹². Per acabar la visita es va fer un inventari de la sagristia de la capella del Cogul. Segons la relació hi havia els següents objectes: «*Existe un caliz el pie del qual es de metal sobredorado, con su copa y patena de plata...1. Campanillas de bronce...2 Una de grande otra de pequeña. Calderilla de metal con su hisopo de madera...1. Misales manuales buenos....2. Quaderno de difuntos ...1. Rituales....1*»¹³.

La darrera referència a la capella del Cogul que hem trobat en els llibres de visites és de l'any 1832, en aquesta ocasió es va manar al rector «*que se cierre en la capilla pública de Cugul el tránsito y comunicación de la casa para el coro*»¹⁴.

Els enterraments a la capella

Durant l'Edat Mitjana i l'Antic Règim, quan una persona es moria era enterrada als fossars, situats generalment al costat de les esglésies. Només un grup privilegiat de persones podia sebolir-se dins de les esglésies, fos

en un vas propi de la família o carners comuns, normalment d'alguna confraria. En els segles XVII-XVIII les llicències per ser sepultats dins dels temples són freqüents. Prevalia la idea que com més a prop dels sants un s'enterrava més facilitats per aconseguir la salvació es tindria. Serà a partir de final del segle XVIII i inici del XIX, que per qüestions de sanitat i higiene pública, es començarà a prohibir els enterraments dins els temples i es manarà que els cementiris siguin traslladats a les afores de les poblacions¹⁵.

Per saber els membres del llinatge Matheu, residents al mas del Cogul que foren inhumats a la tomba que hi havia dins de la capella, hem consultat els llibres d'òbits de la parròquia de Rocafort de Queralt. En total s'han identificat onze individus que foren enterrats dins de la capella entre 1772-1835. A partir d'aquesta data no hem trobat cap anotació més on constés la sepultura d'algun membre de la família dins la capella. Segurament l'aplicació de la legislació que prohibia l'enterrament dins dels temples podria ser la causa del final d'aquesta pràctica a la capella del Cogul.

Destacar que el criteri d'enterrar a la capella només «los ossos de vós dit suplicant y de vostres descendents habitants en dita masia», es va complir i únicament foren enterrats els membres de la família que en el moment de la mort vivien en el mas del Cogul. Els fills o filles que s'havien casat fora i habitaven a Rocafort de Queralt o Vallverd, foren sebollits en els fossars de les seves respectives parròquies.

Els onze individus de la família Matheu del mas del Cogul que foren inhumats a la capella són:

-Maria Matheu Oliva, filla de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra. Fou batejada a Vallverd el 20 d'octubre de 1772¹⁶ i morí el 29 de desembre a Figuerola del Camp, el poble natal de la seva mare, als dos mesos i vuit dies de vida. El 31 se li «dóna sepultura iglesiàstica (...) en la iglésia del Cugul»¹⁷.

-Josep Matheu Carol, carlà del Cogul, fill de Joan i Caterina. Es desposà amb Magina Puigdengoles, de la Llacuna. Ell fou l'impulsor de la construcció de la capella del mas del Cogul. Desconeixem la data de naixement, car el llibre de baptismes dels anys 1675-1729, període en que hauria nascut, no s'ha conservat. El 21 de gener de 1775 a la una del migdia, després de rebre els sagraments de la penitència i l'extremunció, morí en la masia del Cogul. Dos dies més tard «fonch son cadàver sepultat en una sepultura de la mateixa iglésia del Cugul (per privilegi que tenen de poder-se enterrar), ab assistència de dos sacerdots ab lo rector, después de haver-se-li celebrat un aniversari». El 8 de febrer «se li féu enterro y novena ab assistència de nou sacerdots y die set dels mateixos mes y any, lo cap de any ab assistència de tres sacerdots»¹⁸. En el seu testament atorgat el 2 de juny de 1769 va disposar tot un seguit de clàusules relacionades amb la capella del Cogul. Primer «vull y mano que mon cos sia sepultat o posat en la tomba de la iglésia o capella del Cugul, allí sobre de ahont són los ossos de mos antepassats, que jo mateix ja mi so fet puesto per estar-i». En relació amb el seu enterrament

«vull que lo dia de mon enterro y novena, sem sian cridats sis sacerdots a demés del reverent rector de Rocafort, y lo dia de cap de any dos y lo dit mon párroco, y se'ls sia donada la caritat acostumada y dinar, divent mon hereu (...) enmatllavar lo tern a Rocafort per a dir missa de tres lo dia del enterro y novena». A banda, també volia «que seguit mon òbit, sem sien dits y celebrats per lo reverent rector de Rocafort, en dita capella del Cugul, quinse aniversaris o missa cantades de caritat acostumada una vegada tant solament, y si dit senyor rector no vulga o no puga pujar a dir-las, podrà entonces mon hereu fer-las dir a qui voldrà, però sempre en dita iglésia del Cugul». En una altra clàusula manà «que lo dia de Sant Antoni de Pàdua y lo dia de Sant Magí, mon hereu estiga obligat a fer celebrar tots los anys en dita capella del Cugul, en cada un dels dits dies, una missa de caritat acostumada, y així com dalt està expressat que las dega mon hereu pagar lo mateix dia que se diran». Al l'hereu li encomanava l'«obligació de mantenir en tot y per tot la iglésia o capella de la casa del Cugul del cos hereditari, conforme de altre part ja hi esta obligat». També manava sota pena «que ningun hereu meu en ningun temps puga fer fiança per ningú sinó que siga per un fill propi y quant se atrevís a fer-ne per qualsevol altri que lo senyor rector de Rocafort li puga fer pagar 50 lliures per ornaments o obres de dita capella del Cugul». Finalment deixà nou-centes lliures, «las quals lo reverent rector que vui és y serà de Rocafort, junt ab mon hereu y Mariano Jové, las deurà esmersar en part tota y segura, a rahó de censal o ab alguna bona compra o esmers bo, en part tota y segura, y lo resultant de dit esmers, ho degan cobrar mos hereus o povillas del Cugul, sens ganància o cap sou (en cas de no voler fer-ho així ho cobrarà lo reverent rector de Rocafort, ab son salari acostumat) y ho degan entregar a dit rector, perquè ho diposia en lo arxiu de dita rectoria, y perquè ho tingua en reserva fins a arriba a la quantitat de cent lliures, y quant hi arribarà deurant també esmersar-las los mateixos del mateix modo tinch disposat (...) fins que arribian a la partida de poder-se fundar un benefici en la iglésia del Cugul, pues aquesta és ma intenció, com y també que dit benefici se haje de donar al fill més pròxim del llinatge de dita casa del Cugul, fins al quart grau inclusive, en qual cas lo dit beneficiat tindrà la obligació quant siga sacerdot, de celebrar-me missa cantades o resadas, a caritat regular en dita iglésia del Cugul, per sufragi meu y de tots los antepasats. Però mentres obtinga dit benefici sens estar ordenat, tindrà la obligació de celebrar en dita capella del Cugul las misas ben vistas al il·lustríssim senyor Archebisbe de Tarragona. Però si se esdevingués de haver-i algun capellà sacerdot, fill del llinatge de dita casa del Cugul fins a segon grau, y no més abant, ans de poder-se fundar lo benefici, entonces podrà dit capellà cobrar las pencions cauran de dits esmerços y de elles celebrar-me o fer-me celebrar misas cantades o resadas a caritat regular en la iglésia de dita casa del Cugul per sufragi dels antepasats, en qual sols cas, se suspèndrà lo reesmers de las pencions»¹⁹.

-Antoni Matheu Oliva, fill de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra, fou batejat a Vallverd el 16 de desembre de 1781²⁰. El 30 de gener de 1782 a les deu del matí, amb només un mes i mig de vida, moria

al Cogul, el dia següent «se li donà eclesiàstica sepultura en la tomba que tenen en la capella de dita macia»²¹.

-Magí Matheu Oliva, germà de l'anterior, fou batejat a Vallverd l'onze d'agost de 1783²² i traspasà el 7 de setembre de 1784 al Cogul a l'edat d'un any i un mes. Dos dies més tard «se li donà eclesiàstica sepultura a la tomba de la capella de la macia o casa conforme a son antepasats»²³.

-Magina Puigdengoles, filla de Josep i Maria, naturals de la Llacuna. Es desposà amb Josep Matheu Carol. L'1 de gener de 1787, després de rebre els sagraments de la penitència i la extremunció, morí en la masia del Cogul. El dia 3 «fonch son cadàver sepultat en la sepultura que tenen en la capella en dita masia, per privilegi concedit, després de fetes las funcions corresponents a enterro que fou ab assistència de tres sacerdots». El 31 de març «se li féu la novena y cap de any, ab assistència de vuit sacerdots»²⁴.

-Rosa Matheu Oliva, filla de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra. Fou batejada a Vallverd el 3 de març de 1788²⁵, juntament amb la seva germana bessona Francesca. El 14 de juny de 1788 amb tres mesos i dotze dies de vida finà, estant a Rocafort de Queralt. Dos dies després «fou transferida en la capella de la mateixa casa del Cugul (...), ahont se li dona eclesiàstica sepultura en la tomba que per privilegi tenen allí mateix concedida»²⁶.

-Francesca Matheu Oliva, filla de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra. Fou batejada a Vallverd el 3 de març de 1788²⁷, juntament amb la seva germana bessona Rosa. El 6 d'agost de 1788 expirà al Cogul amb cinc mesos d'edat. El dia següent «se li donà eclesiàstica sepultura en la tomba que en la mateixa masia tenen per privilegi concedida»²⁸.

-Magí Matheu Puigdengoles, carlà del Cogul, fill de Josep Matheu Carol i Magina Puigdengoles. Es casà amb Maria Antònia Oliva Serra, de Figuerola del Camp. El 13 de setembre de 1802, a les deu del matí, traspasà a la masia del Cogul. El dia següent, «fonch son cadàver sepultat en la tomba de la iglésia de la mateixa casa, per especial privilegi que tenen tots los de aquella família. Després de fetes las funcions corresponents al enterro, que fou ab assistència de sis sacerdots, y se li celebraren tres aniversaris donant charitat doble del acostumat, perquè se li cantaren dos nocturns». El 6 de desembre «se li feren los funerals de novena y cap de any, ab assistència de vuit sacerdots, los demás fins a dotze que estaban convidats no pogueren assistir per causa de la pluja»²⁹. En el testament atorgat el 13 de novembre de 1797 disposà «que sem sian celebrats en la mateixa capella de ma casa del Cugul, dins lo any de ma mort, dotse aniversaris de charitat ordinària, un cada mes, en lo dia apareixerà millor al reverent rector (...) sols una vegada tant solament per descans de la mia ànima y dels de ma obligació»³⁰.

-Josep Matheu Oliva, carlà del Cogul, fill de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra. Fou batejat a Vallverd l'1 de febrer de 1780³¹. El seu pare l'escollí com a hereu en el testament que atorgà el 1769. El 28 d'abril de 1817, després de rebre els sagraments de la penitència i la extremunció, va morir a les sis de la tarda, en la masia del Cogul, solter,

a l'edat de 36 anys. Dos dies més tard, «después de fetes las cerimònias acostumades y haver-li cantat un nocturno y una misa ab assistència de sinch sacerdots y un diaca, fonch enterrat en lo vas de la capella de sa casa». El 20 de maig «se li féu la novena y cap de any, ab assistència de deu sacerdots»³². Atorgà testament el 27 d'abril de 1811, on disposava «que sem sian celebrats en la dita capella y fundats perpètuament vuit aniversaris, caritat una lliura, quiscun de ells, per sufragi de la mia ànima y dels de ma obligació, lo un lo dia que farà un any de ma mort, si impedit no serà, y los altres set repartits entre any»³³.

-Maria Antònia Oliva Serra, filla de Josep i Teresa, naturals de Figuerola del Camp. Fou batejada el 6 de desembre de 1750³⁴ i es desposà amb Magí Matheu Puigdengoles el 27 de novembre de 1771. Atorgaren capítols matrimonials el 2 de juny de 1771, en poder del notari de Montblanc Rafael Vives Calvet³⁵. El 8 de gener de 1819 al mas del Cogul morí, després de rebre els sagraments de la penitència i la extremunció. El dia 12 «fou enterrat son cadàver en la tomba de la capella de dit mas, després de haver-li cantat un nocturno y una misa de rèquiem, ab assistència de vuit sacerdots». El 5 de mars «se li féu la novena y capdany ab assistència de sis sacerdots junt ab lo rector»³⁶. En el testament atorgat el 22 de desembre de 1818 disposà «que per mon hereu (...) sem sian celebrats, en la mateixa capella de ma casa del Cugul, dins lo any de la mia mort dotse aniversaris de charitat ordinària, un cada mes (...) en sufragi de la mia ànima y demés de mas majors obligacions y per una vegada tan solament»³⁷.

-Ramon Matheu Oliva, carlà del Cogul, fill de Magí Matheu Puigdengoles i Maria Antònia Oliva Serra. Fou batejat a Vallverd el 7 de juliol de 1785³⁸. En el testament atorgat pel seu pare ocupava el segon lloc en la línia successòria, amb la mort del seu germà (1817), es convertí en hereu. La seva mare també el nomenà hereu. Va contraure matrimoni amb Bonaventura Cantí Sanahuja, de Rocafort de Queralt, el 1810. L'enllaç se celebrà a la capella del Cogul, davant dels testimonis i altres persones, totes de Rocafort de Queralt, que «se econtraban en la capella del Cugul, en la qual foren casats, y en la mateixa, y en lo mateix dia se'ls digué misa de benedicció»³⁹. A les onze de la nit del 29 de desembre de 1835, després de rebre els sagraments de la penitència i la extremunció, va morir al mas del Cogul, i «pasadas vint y quatre hores, fou enterrat a la sepultura de la iglésia del mateix Cogul, después de haver-li celebrat lo enterro, novena y cap de any»⁴⁰.

No només s'hi celebraren enterraments a la capella, sinó també casaments. Resseguint els llibres de núpcies de la parròquia de Rocafort de Queralt, hem localitzat tres enllaços que explícitament consta que tingueren lloc a la capella del Cogul. El primer és el referit de Ramon Matheu Oliva amb Bonaventura Cantí Sanahuja (1810), segueixen les esposalles entre Antoni Dalmau Bonet, metge i Teresa Matheu Oliva, l'11 de febrer de 1819⁴¹. I el tercer és de Josepa Matheu Cantí, filla de Ramon Matheu Oliva i Bonaventura Cantí Sanahuja, que es casaria amb Josep Batet Segura, de

Pontils. El matrimoni s'oficià el 17 de desembre de 1842, «en la capella pública del Cogul»⁴².

A partir d'aquesta data perdem el rastre de la capella a nivell documental. Hem revisat, els llibres d'òbits, de matrimonis i de visites pastorals, a partir de la segona meitat del segle XIX, sense cap resultat positiu. Tampoc hi ha rastre a l'expedient de la parròquia de Rocafort de Queralt que es féu amb motiu de l'arranjament parroquial de 1867. Sembla ser que a partir de la segona meitat del segle XIX, la capella restà en l'oblit, en desconeixem els motius.

Actualment, la capella presenta un estat deplorable. La nau, amb teulada a dues aigües, està dividida en quatre trams, marcats per les pilastres i a la part superior hi ha una cornisa de guix. Al seu interior s'hi conserven tres altars de talla de fusta policromada, un està situat al presbiteri a l'altar major, i sembla que podria ser l'original. Sobre aquest altar hi ha una petxina de guix. A les parets es veuen restes de pintura decorativa, que embellien l'interior de la capella. Als laterals hi ha dues petites capelletes, on es troben els altres dos altars. La nau compta amb una trona al costat de l'evangeli i un cor elevat sobre la porta amb una balustrada de fusta. La façana de la capella està coronada amb una espadanya, d'on ha desaparegut la campana.

Apèndix documental

Licentia construendi quandam ecclesia seu capellam et benedicendi primum lapidem ac construendi quamdam sepulturam intus presentia capellam⁴³.

«Nos lo doctor Mariano Martí, etc. Al amat nostre en Jesuchrist, Joseph Matheu, pagès del mas quadra del Cugul, sufragània de la parroquial iglésia del lloch de Rocafort de Queralt, Archebisbat de Tarragona, de dita ciutat de Tarragona. Salut en lo Señor. Com per part vostra sens hage presentat la suplica del tenor següent: Il·lustre y molt reverent senyor vicari general y oficial. Joseph Matheu, pagès del mas quadra del Cugul y sufragànea de la parroquial iglésia del lloch de Rocafort de Queralt del present Archebisbat, ab son més degut rendiment, representa a vostra senyoria que trobant-se dita masia distant cerca de una hora de la sobre dita parroquial iglésia de Rocafort de Queralt y de la sufragànea de Vallvert, qual distància en temps de tempestats impossibilita al suplicant y a sa família en diferents dies festius lo poder complir al precepte de ohir lo sant sacrifici de la missa conforme mana nostra Santa Mare la Iglésia. Lo que és en grave perjudici de sas ànimas. Per ço, a fi de poder complir en dita obligació y no estar exposats a faltar al dit precepte, mogut de la ardent devoció que professa als gloriosos Sant Antoni de Paduà y Sant Magí, a major honra y glòria de Déu Nostre Senyor, desitjar

e levar y construir a sos gastos, a son propri terreno, e immediat a la dita masia, ab authoritat de vostra senyoria com a ordinari eclesiàstich, una capella dedicada a dits Sant Antoni de Pàdua y Sant Magí, y erigir desobre dita capella una campana que públicament toquia per convocar als fahels christians a las missas y demás pias funcions que en aquella se celebren, a fi de que tenint la conveniència de poder-se ohir missa en dita capella, no estaran exposats lo suplicant y sa família y altres del mateix terme, a faltar a tant gravíssima obligació. Quedant a càrrech de dit suplicant y de sos hereus successors lo fer tots los hornaments necessaris per adorno de dita capella y per a poder-se celebrar en aquella lo sant sacrifici de la missa. Reservant-se emperò dit suplicant per si, durant sa vida, la facultat de regir, governar y administrar dita capella com a propi patró de aquella, tenir las claus y custòdia de ella. Y seguida la mort de dit suplicant dega transferir-se dit dret ab las mateixas facultats a favor dels descendents que sian juntament hereus y successors dels béns del mateix suplicant. Y en falta de tals descendents hereus a favor del parent pròxim seu per orde gradual. Per lo que suplica sia de la dignació de vostra senyoria concedir al suplicant lo permís de edificar y construir dita nova iglésia o capella y al mateix temps lo dit dret y facultats referides, si y conforme desobre se expressa. Y per quant se experimentan molts inconvenients en los enterros que esdevenen dels habitants en la expressada masia per lo molt esta distant de dita parroquial iglésia y de la sufragànea de Vallvert, com queda referit. Per ço, suplica a vostra senyoria de sa designació concedir-li al predit suplicant permís y facultat per a poder construir dins dita iglésia o capella una sepultura per a enterrar los ossos de dit suplicant y de sos descendents habitants en dita masia. (Offerint pagar dit suplicant al reverent rector de dita parroquial iglésia tots sos drets parroquials, per no ésser lo animo e intenció de dit suplicant lo perjudicar al expressat rector en los drets de dita sa parròquia). Que tot lo sobre dit lo rebrà a singular gràcia del acreditat zel de vostra senyoria. Y com per certificació feta per lo reverent rector de dita parroquial iglésia del expressat lloch de Rocafort de Queralt e informació de fidedignes nos consta de la virtut del a nos en dita suplica exposat, y de la contingència de quedar sens poder ohir missa en molts dies festius, com també dels inconvenients acostuman esdevenir en los sobre dits enterros, per distar cerca de una hora de dita parrochial de Rocafort de Queralt y de la sufragànea de Vallvert. Per ço, annuhint a vostra suplica y petició, per ser molt conforme y del servey de Déu Nostre Señor. Ab tenor de las presents vos concedim llicència, permís y facultat per a construir a vostres propias expensas, una capella baix lo títol dels gloriosos Sant Antoni de Pàdua y Sant Magí, en lo paratge immediat a dita masia de la amplària y llargària que assenyalarà lo reverent rector de la expressada parrochial iglésia y ab las circumstàncias y facultats, modo y forma que en dita súplica se refereixen. Com y de haver-se de obligar ab acte en poder del notari y escrivà de la cúria del vicariat eclesiàstich de dita ciutat de Tarragona avallescrit, a la construcció y fàbrica

de dita capella, manutenció de ella y a fer tots los hornaments necessaris per la celebració del sant sacrifici de la missa. Concedint-vos semblantment llicència y facultat per a construir a vostres gastos una sepultura dins dita iglésia o capella, a efecte de enterrar en aquella los ossos de vós dit suplicant y de vostres descendents habitants en dita masia, pagant emperò primerament al expressat rector la caritat de vint y sinch lliuras, per hornaments y obres de la predita parroquial iglésia de Rocafort de Queralt o sufragànea de Vallvert, a disposició del predit rector. Volent emperò que la predita capella estiga subordinada a dit reverent rector, de tal manera que pugua lo predit rector, que vuy és y per temps serà de dita parrochial iglésia, anar en dita iglésia o capella a celebrar lo sant sacrifici de la missa, y ha fer així en aquell las funcions li apareixeran, sens demanar permís, ni llicència a vos dit Matheu, ni a vostres hereus successors que administraran dita capella. Pues per rahó de ditas concessions y llicències no entenem, ni volen perjudicar en cosa alguna al predit rector, en los drets de dita sa parròchia. Volent així mateix, que vos dit Matheu, fassiu present esta nostra llicència y concessió (luego que se hos serà entregada) al reverent rector actual de dita parrochial iglésia del predit lloch de Rocafort de Queralt, a fi de que dit rector la continue en lo llibre de visitas de la mateixa parrochial, cerciorant-ne al señor visitador en lo acte de visita. I així mateix tingau obligació, vós dit Matheu y vostres successors habitants en dita masia de anar a complir lo precepte anual en dita parrochial iglésia de Rocafort de Queralt o a la sufragànea de Vallvert, del modo haver acostumat complir-lo fins lo dia present, tant vos com vostres antecessors habitants en dita masia. Y també tingau obligació vos dit Matheu y los successors vostres que habitaran en la predita masia de anar a ohir missa en la mateixa parrochial iglésia de Rocafort de Queralt o a la sufragànea de Vallvert en los dies de Corpus, Tots Sants, y totes las festivitats anuals. Y ab las predites condicions y no sens ellas, ni de altre manera concedim ditas llicència, permís y facultat. Y en atenció de no poder-nos conferir en lo predit lloch y puesto per posar la primera pedra per la construcció de dita iglésia o capella y benehir-la (per estar ocupats en altres negocis), concedim llicència al reverent doctor Miquel Capdevila, prevere y rector de dita parrochial iglésia del expressat lloch de Rocafort de Queralt, per a posar la dita primera pedra en dita iglésia o capella, y aquella benehir-la en la forma acostumada de la Iglésia, y segons lo tenor del ordinari ecclesiàstich tarraconense. En fe y testimoni de las quals coses havem manat expedir las presents firmadas de nostra mà, selladas ab lo sello de dita cúria y per lo notari actuari y escrivà assumpt de ella avallescrit refferendadas. Dadas en Tarragona, als 4 dias del mes de maig de 1757».

Notes

- 1.- Miret i Sans, Joaquim. *Les cases de templers y hospitalers en Catalunya. Aplech de noves y documents històrics*, Barcelona, 1910, p. 68, 117, 277-270 i 290; Fuguet Sans, Joan, *Templers i Hospitalers, I. Guia del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà, la Segarra i el Solsonès*, Barcelona, 1997, p. 49.
- 2.- BPT.- *Capibrevium del Cugul*. (1701).
- 3.- Iglèsies, Josep, *Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, vol. I. Barcelona, 1974, p. 295.
- 4.- BPT.- *Capibrevium del Cugul*. (1701).
- 5.- Navarro Miralles, Lluís; Sabaté Bosch, Josep M. «Terme del Cogull, comanda de Barberà de l'Orde de Sant Joan. Dades pel seu estudi (1701)», *Actes de les primeres jornades sobre els ordes religioso-militars als Països Catalans (segles XII-XIX)*, Tarragona, 1994, p. 451.
- 6.- BPT. *Capibrevium del Cugul*. (1701).
- 7.- Fuguet Sans, Joan. *Cal Celdoni de Pira. Una casa pairal de la Conca de Barberà (segles XVIII-XIX)*, Montblanc, 2014, p. 6-7.
- 8.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1729-1757) UC: 95, f. 138r.
- 9.- AHAT.- Arquebisbes. Visites pastorals. Llibre de visites pastorals (1776) UC: 8, f. 103v.
- 10.- AHAT.- Arquebisbes. Visites pastorals. Llibre de visites pastorals (1827-1828) UC: 9.1, f. 133v.
- 11.- Íbdem, f. 142v.
- 12.- Íbdem, f. 138v.
- 13.- Íbdem, f. 147v.
- 14.- AHAT.- Arquebisbes. Visites pastorals. Llibre de visites pastorals (1832-1833) UC: 10.
- 15.- Per a més informació sobre la qüestió vegeu: AHAT.- Arquebisbes. Pontificat de Fra Francesc Armanyà i Font. Pastoral sobre els cementiris (1787) UC: 5, i AHAT.- Arquebisbes. Pontificat de Romuald Mon y Velarde. Comunicació prohibint l'enterrament de cadàvers dins de les esglésies per raons sanitàries (1804) UC: 5.
- 16.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1759-1801) UC: 96, f. 95v.
- 17.- Íbdem, f. 264v.
- 18.- Íbdem, f. 271r.
- 19.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Manual de testaments (1749-1847) UC: 100.
- 20.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1759-1801) UC: 96, f. 95v.
- 21.- Íbdem, f. 301v.
- 22.- Íbdem, f. 154r.
- 23.- Íbdem, f. 308v.
- 24.- Íbdem, f. 314r.
- 25.- Íbdem, f. 169r.
- 26.- Íbdem, f. 317v.
- 27.- Íbdem, f. 169r.
- 28.- Íbdem, f. 317v.
- 29.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1802-1841) UC: 99, f. 164v.
- 30.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Manual de testaments (1749-1847) UC: 100.
- 31.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1759-1801) UC: 96, f. 139r.

- 32.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1802-1841) UC: 99, f. 214r.
- 33.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Manual de testaments (1749-1847) UC: 100.
- 34.- AHAT.- Figuerola del Camp. Parròquia de Sant Jaume apòstol. Llibre de baptismes (1696-1785) UC: 46, p. 178.
- 35.- AHAT.- Figuerola del Camp. Parròquia de Sant Jaume apòstol. Llibre de baptismes i confirmacions (1696-1785) UC: 53, p. 162.
- 36.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1802-1841) UC: 99, f. 217v-218r.
- 37.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Manual de testaments (1749-1847) UC: 100.
- 38.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1759-1801) UC: 96, f. 161r.
- 39.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de matrimonis (1770-1841) UC: 98, f. s/n.
- 40.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de baptismes i òbits de Rocafort de Queralt i Vallverd (1802-1841) UC: 99, f. 264r.
- 41.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de matrimonis (1770-1841) UC: 98, f. s/n.
- 42.- AHAT.- Rocafort de Queralt. Parròquia de Sant Salvador. Llibre de matrimoni (1841-1852) UC: 104, f. 3r.
- 43.- AHAT.- Vicariat i oficialat eclesiàstic. Registre de negocis (1757-1759) UC. 56, f. 24v-27r.

-Rebuda: Juliol 2016.

-Valoració: Dr. Manel Fuentes Gasó (AHAT).

-Acceptació: Agost 2016.